

Szakozási kérdések

Ha osztályozási munkánkat korszerűen akarjuk végezni, a táblázatokban beállott változásokat figyelemmel kell kísérni. Nálunk a legnagyobb könyvtárak az Egyetemes Tizedes Osztályozás kiterjesztését és korrekcióit tartalmazó nemzetközi kiadványokat a szakozásnál természetesen tekintetbe veszik, de más a helyzet a közép és kisebb intézeteknél, ahol főképpen magyar nyelvű munkaeszközökre támaszkodnak.

A nemzetközi táblázatok hivatalos magyar kivonata 1958-ban jelent meg s 1955. július 1-i állapot szerint közli az ETO táblázatait. Azóta rendszerünk számos ponton lényegesen is fejlődött. Magyar nyelven a változásokról tájékoztat VEREDY Gyula: A könyvtári osztályozás újabb kérdései, 2. kiad. 1961. a 31-70. lapon és a Könyvtári Figyelő 1962-es évfolyamának 18-20. és 208-212. lapján. Vannak ezeken túl olyan fontos szempontok, amelyekről tájékoztatni kell a szakozókat, akik nem rendelkeznek a többnyelvű teljes skémákkal, hogy azok is az újabb módosítások, vívmányok ismeretében végezdhessék az osztályozást. Ez alkalommal az üzemvezetés és a közgazdaságtan című alatti táblázati részt vesszük szemügyre.

65 Üzemvezetés és szervezés

Ennél a főtáblázati résznél számos átértelmezés, átfogalmazás nehezíti meg az új használatot. Nemcsak új fogalmak, a témánál eddig is nyilvántartott elágazások és vonatkozások kaptak helyet, ésszerűbb felosztást, csoportosítást, hanem az egész szaknak több ízben végrehajtott reformja olyan megváltozott szerkezetet mutat, hogy még a lényegre szorítókozó kivonatos táblázat szűkebb keretében is, a ré-

gebbi használattal szemben a most hatályos taglalást bővebben kell előadni, megmagyarázni.

Már a szakrész címének, a régi "Ipar, kereskedelem és közlekedés szervezése és üzése" formáról "Üzemvezetés és szervezés"-re történt módosítása is elgondolkodtat, de egymagában még nem érzékelteti eléggé a szükségessé lett változtatásokat. Ezért lássuk rendre a mozzanatokat.

Először is a számban megsokszorozódott 65.0-ás korlátozottan közös alosztásokat nemcsak ilyenekként, hanem mint fő táblázati jelzeteiket is használhatjuk. Pl. 65.011.56 alá soroljuk az automatizálásról általában tárgyaló dokumentumokat, míg teszem azt, az automatizált könyvelésnek 657.1.011.56 lesz a szakjelzete.

Kitágult a 65.01 fogalomköre. A szervezés elméletén kívül, amely kizárólagos területe volt a szaknak, ide sorakoznak gyakorlatának problémái és módszertani kérdései is.

További tagolásban a 65.011 jelzet alatt megmaradnak az általános alapelvek részletesebb finomítással, de a 65.012 szak kiteljesedett alosztásokkal "Módszerek" címet viseli.

Az általános alapelvek hatályos alosztásai egy számjegyre:

- 65.011.1 Vállalati politika
- .2 Mérés. Mutatószámok
- .4 Termelékenység. Gazdaságosság. Racionalizálás
- .5 Kézi munka. Mechanizálás. Automatizálás
- .7 Hibák. Hiányosságok
- .8 Javítások. Reformok. Újjászervezés

A módszereknél a megváltozott és beépített új fogalmakat vesszük számba nagy vonalakban:

- 65.012.1 Vizsgálatok. Megfigyelések. Kísérletek
- .3 Szervezési formák
- .4 A vezetés technikája és módszerei /szövegkiegészítés/
- .6 Tapasztalatcsere /szövegkiegészítés/
- .8 Titoktartás

A 65.011 és 65.012 jelzeteken túl magyar kiadásban még nem közölt .01-es alosztások pusztá felsorolását adjuk tájékoztatásul főbb vonásaiban:

- 65.013 Lélektani kérdések
- .014 Szerkezet. Üzemi hierarchia

- .1 Szervek. Funkciók. Központosítás. Szétpontosítás. Koordinálás
- .015 Munkaelemzés. Munkaegyszerűsítés. Teljesítményfok
- .016 Fejlődési folyamat. Alapítás. Növekedés. Visszafejlődés
- .4 Egyesülés. Koncentráció
- .5 Megosztás. Dekartellizálás
- .7 Átalakítás. Újjáépítés
- .8 Feloszlás
- 65.017 Nagyság. Terjedelem
- .018 Minőség. Optimalis, átlagos, nem megfelelő

További .0-ás alosztások, amelyek az üzemvezetési és szervezési táblázati rész egész terjedelmében használhatók:

- 65.02 Megállapodások. Üzleti feltételek
- .03 Árak, tarifák
- .06 Munkaeszközök általában
- .07 Osztályok
- .08 Személyek

Az átfogó változtatás a felépítésben és megszervezésben itt a korlátozottan közös alosztásoknál, de a szak többi részében még a rövidített kiadás szűkebb keretei között is egyes számok megszüntetését vonta maga után. Az ott szerepelt fogalmak többnyire a bővített 65.0 alosztások finomításaiban kaptak elhelyezést.

Megszűnt régi számok	A fogalom új helye és esetleg kisértő megfogalmazása
65.012.225	65.012.12 Vizsgálatok, megfigyelések, elemzések
65.012.33	{ 65.011.8 Javítás. Újjászervezés 65.016.7 Átalakítás. Újjáépítés
65.012.427	001.818 Beszámoló /a szellemi munka technikájában/
651.1	651:
651.3/.37	651.0...
651.41	651:658.381
651.452	651.011.4 Termelékenység
651.455	651:658.386
651.46	651.2:686.8
651.47	658.787

651.6	651.5
652/653	651.9
657.05	657.1: vagy 657.1.0...
657.227	657.2.016
657.26	657.1
657.27	657.1.014.132/.134 Központosított, szétpontosított, egységesített könyvvitel
657.377	65.016.8
657.471.2/.4	657.471.1
657.472/.473	{ 657.47.014.132 657.471.1 657.471.66
657.476	657.479.4 Hulladékok és mellékter- mékek
657.478.3	657.474.571/.573
657.478.6	657.474.52
657.5/.59	657.1:
658.154	658.14.012.1
658.163	658.112.3
658.18	65.016.8
658.219.3	658.21:65.014.132/.133
658.22	658.28
658.24	658.2:628.9
658.25	658.2:628.8
658.281	658.28:658.587
658.54/.543	65.015
658.561	658.56
658.564	65.011.5 Kézi munka, gépesítés, au- tomatizálás
658.565	658.512
658.57	{ 001.89 Kutató munka 65.012.1 Kísérlet 658.516 Tipuskorlátozás
658.73	658.7.03
658.83	658.86/.87
658.831	658.841
658.832/.833	658.846
658.883	658.843.2

658.92/.938	658.9: vagy 65:
659.1.04	659.1:
659.1.072	659.1.08 és 659.181/.187
659.1.073	659.117 A hírverés címzettjei
659.112	658:659...
659.115	659.144.1

A megszűnt számok szakrendi felsorakoztatásával /jelen sorainkban a nemzetközi táblázatok hivatalos magyar kivonatában törölendő jelzetek összeállítására szorítkoztunk/ csak azt dokumentáljuk, hogy mely jelzésmódokat kell a reformok folytán kerülni, illetőleg azt is, hogy helyettük milyen megoldások kínálkoznak. Most még ennek a fő-táblázati résznek új szerkezeti elemeit kell áttekintünk.

A 651 jelzetű főosztály irodai tevékenységet jelentő csoportja 651.4/.7-ről 651.4/.9-re bővült, jóllehet mint fentebb láttuk, több fogalom elkerült innen /főképpen viszonylati alosztással fejezendők ki/. 651.8 és tagolása alá a kartotékák, rendezési eljárások, a kézi, mechanikus, optikai, elektronikus és magnetikus kiválasztás tartozik. Az irodai írásmódok, sokszorosítás, fordítás, gyorsírás most 651.9 alá sorol. Helyet kaptak itt a volt 652/653 jelzetű rész fogalmai a régivel egyező rendszerezésben 651.92/.93 alatt, pl. a gépgyorsírás számszáma 653.3 helyett 651.933. A megszűnt 652/653 táblázat későbbi fejlesztésre tartalék.

Nem esett bele a 65 jelzetű táblázati rész nagy reformjába a 654/656 csoport. Kisebb javításokat eszközöltek a 656-os főosztályban, különösen a postaügynél, ahol sikerült pontosabb finomításokat, szabatosabb megfogalmazásokat elérni.

A számvitel vagy könyvvitel első részénél, 657.0/.3 alá tartozó és az egészen megszüntetett 657.5 táblázat reformjánál azt a célzatot látjuk, hogy a viszonylati és .0-ás alosztások felhasználásával egyszerűsítést és fő-táblázati megtakarítást kívántak elérni. /A csoporton belül a könyvelési műveletek 657.3-ból 657.2-be kerültek./Emlenben a számlák és költségszámítások 657.4 jelzetű csoportjánál a fő-táblázat saját keretein belül történt újratagolás a világosabb áttekintést, korszerűbb kategorizálást szolgálta.

Szabatosabb lett a következő főosztály címe - helyesbítették 658 Üzemgazdaság. Kereskedelmi technika-ra - egyben elrendezése is. Üzemgazdasági részében jobban simul a számvitel hasonló kategóriáihoz, amikor pl. a

- 658.147 Saját tőke. Részvénytőke
- 658.148 Idegen tőke. Vállalatok hitelezése
- 658.153.2 Forgóeszközök fajtái

további alosztályozása rendre a megfelelő fogalmak számlái jelzetének 657.411, 657.412 ill. 657.422 alatti tagolása szerint történik.

Különben itt is a táblázati változások jelentős hányada a bővült 65.01 korlátozottan közös alosztások felhasználásából és a viszonylati alosztások favorizálásából ered. Azért a 651/659 jelzetű főosztályok közül itt hozott legtöbb változást a reform. Emeljük meg azt, hogy az üzemgazdaság pénzügyi kérdéseit összefogták 658.14/.17 alatt, hogy számos fogalom, amelynek társadalomtudományi, közgazdaságtani jelzete már régen sorolt a skémában, most üzemgazdasági vonatkozásában itt is kapott szakszámot, gyakran a kétféle táblázati rész azonos fogalmainak egyező, ill. párhuzamos továbbtagolásával, hogy a jelentős 658.5 alatti szakrész a gyártás szervezésének - tervezésének és ellenőrzésének - lett átgondoltabb, logikusabb rendszerezése, s akkor a fejlesztés lényeges mozzanatait érzékeltettük. A főosztály kereskedelmi technikai részében inkább csak szerkezeti változások vannak. Pl. amikor az áruk piacra vitele, a megszűnt 658.83 szakcsoportból az értékesítés módjai közé került 658.84 és 658.86/.87 alá.

Ugyanígy következetességre irányuló törekvést látunk a hírverés 659 jelzetű főosztály kisebb számú módosításánál. Viszonylati alosztással kifejezhető és feleslegessé váltak a 659.1.04 és a 659.112 jelzetek. A 659.117 A hírverés címzettjei új jelzet bevezetésével feleslegessé vált a 659.1.073 alosztás. A törölt 659.115 szám alatti fogalomnak jobban illeszkednek a hallható hirdetések közé 659.144.1 szakszám alá. Egészen új fogalomkör, a véleménykutatás, véleménykiakítás kapott 659.4 alatt elhelyezést.

33 Közgazdaság

Ez a nagy táblázati rész most van a FID központi osztályozási bizottsága C/3 reformrészele előtt, hogy elavult elágazásainak alapos korszerűsítése után válják szakrendszerünkbe olyan, vagy még célszerűbben illeszkedő és tagolt fejezetté, mint amelyet az üzemvezetési és szervezési skéma felújításánál sikerült elérni. Itt is megmutatkozott a tanácskozások hasznos volta és az a tény, hogy az eszmei álláspontok kölcsönös tiszteletben tartása mellett a látszólag szemben álló nézetek közös nevezőre hozhatók.

Jelenleg tehát nagy változásokról itt nem számolhatunk be. Ha mégis az előző témához csatlakozóan foglalkozunk a 33 jelzetű csoport kisebb módosításaival, ezt nemcsak a két szak rokonsága s olyik egymást kiegészítő fogalomköre miatt tesszük, hanem azért is, mert az eddig még nem említett 658.33/.35 és 658.37 alatti felosztást törölni kellett és helyette a

658.3-05

megfelelő alosztását használni /utasítás "a régebbi 331.7 szerint" mellőzésével/.

Abból kifolyóan, hogy P Note-ok kifejezetten nem szüntették meg a 331.3/.5 és 331.7 alatt sorakozó jelzeteket, még gyakorlott szakzóknak is bizonytalansági érzés lett urrá, tekintés-e a 658.33/.35 és 658.37 analógiájára megszűntnek a 331.3/.5 és 331.7 alatti jelzeteket vagy sem.

Ezért is tárgyaljuk a 33 és 65 jelzetű szakokat együtt. Szerintünk nem kell a 331.3/.5 és a 331.7 csoportba tartozó jelzetek törlése híján bizonytalankodni. Rendszerünk fejlesztésének irányvonalát kell figyelni. A P 755-ös jegyzék a személyi vonatkozások kifejezésére az eddig több táblázati részben szerepelt -05 korlátozottan közös alosztásokat kiteljesítve, általánosan közös alosztásokká építi ki. Bőven van lehetőség a vitás fő táblázati jelzeteket az új -05 alatt minden szakra egyaránt kifejlesztett közös alosztások szerint egyöntetűen használni. Erre mutatnak a reformok. S ha jegyzékbe foglalva pl. a régi

331.4 331.598 331.713 331.751

helyett még nem kaptuk az új jelzeteket, mégis a 658.3-ról intézkedő módosítások alapján és a -05 általánosan közös alosztások szellemében használhatjuk a

331-052.53 ill. 658.3-052.53 jelzetet a szabad foglalkozásnak és

331-057.21 ill. 658.3-057.21 jelzetet a szakmunkások munkáját

tárgyaló dokumentumok beosztására aszerint, amint közgazdasági ill. üzemeztetési és szerveztetési síkon mozog a téma.

Még a közgazdasági osztályozás nagy reformtárgyalásai előtt is történtek kevésbé lényeges módosítások. Vannak közöttük olyanok is, amelyek a kivonatos magyar táblázatokat is érintik. Befejezésül ezeket ismertetjük.

A 332 jelzetű bank- és hiteltügyi főosztályban a 332.14 szakasz jelentését beruházási társaságokra kell helyesbiteni. Lényegesen bővült a 332.17 Bankügyletek. Bankműveletek és a 332.2 Takaréktár. Takarékpénztárak című fejezet. Az előzőben helyezkedik most el részletes finomításban a zsró- és csekk-forgalom 332.171.3 és alszakjaiban. Az eddig használt 332.76 megszűnt, törölni kell.

Következik tárgyalásra a 334-es szövetkeztügyi főosztály, az egyedüli a közgazdaságban, ahol megtörténtek az alapvető változások. Új korlátozottan közös alosztással a szövetkezt

334.025.1 Beszerztetési, bevásárlási

.3 Használati

.5 Értékesít

jellegét ki lehet fejezni. Fő táblázati szakaszot kaptak

334.3 Biztosítási szövetkeztet

Alosztásuk 368 szerint. A következő 334.4 fő táblázati szám jelentése gazdasági szövetkeztet-re módosul. További bontás a fenti korlátozottan közös és viszonylati alosztásokkal, pl.

334.4.025.1:63 Mezőgazdasági beszerztetési

.025.3:631.361 Cséplőgéphasználati

.025.5:656.135 Teherautó szállítványozási

szövetkezet. Megszűnt a 334.1 és a 334.7 jelzet, mert az ide tartozott fogalmak a meglévő jelzetekkel kifejezhetők. Az építőszövetkezetek pl. 334.2.025.1:69, a régebben 334.7 alatt nyilvántartottak most a 368 szerint bontott 334.3 szakcsoportban.

Szakozási problémát nem okozó egyéb módosítások mellőzésével említsük meg végül, hogy a 336 jelzetű főosztályban új önálló csoportot alkotnak az állami kiadások. Itt 336.5 alatt további tagolással a rendes, rendkívüli és beruházási kiadások szerepelnek. Nem érinti ez az új számszám az állami kiadások tervezésének 336.121.11, sem költségvetési végrehajtásának 336.126.4 jelzetét, amelyek továbbra is érvényesek.

ooo □ ooo

A Nemzetközi Atomerő Ügynökség és más nyugati államok atomerő ügynökségeinek képviselői, valamint a FID főtitkárságán belül működő osztályozó részleg vezetője, munkacsoportot alakítottak, amely 1962. november 29-30-án tartotta megbeszélését Londonban. Az ülés egyetlen tárgya az ETO nukleáris energiára vonatkozó külön kiadás volt. Ez a kiadvány az Egyesült Királyság Atomenergia Ügynöksége Gyakorlati Szabályzatán /UKAEA Code of Practice/ alapulna. A teljes angol nyelvű vázlatot 1963 elején mutatták be. Ezt a FID a Nemzetközi Atomerő Ügynökséggel kötött szerződés alapján, előreláthatóan az év folyamán kiadja. A kiadvány más idegen nyelveken is megjelenik majd.

o □ o

1962. december 7-8-án megbeszélések folytak egy, a kohászattal foglalkozó ETO külön kiadás megjelentetéséről, amelyet Mr. SAVILLE /Iron and Steel Institute, London/ állított össze. A tervezetet elfogadták. A teljes kéziratot Mr. SAVILLE a közeljövőben készíti el.

o □ o

Az Amerikai Fizikai Intézet kiadásában megjelent egy "Gyűjtemény", amely a tudományos dokumentációban gyakran előforduló kifejezéseket tartalmazza. A "Gyűjtemény" az Amerikai Fizikai Intézet Sajtóosztályától szerezhető be: 335 East 45th Street, New York, 17, N.Y.

o □ o